

Право конкуренције

Увод: о конкуренцији и праву конкуренције

Борис Беговић

11.10.2018.

begovic@ius.bg.ac.rs

Конкуренција и право конкуренције

- Дефинисање појма конкуренције
- Ефекти конкуренције на друштвено благостање
- Концепција савршене конкуренције
- Баријере уласку
- Дефинисање појма права конкуренције
- Кратка историја права конкуренције

Дефинисање појма конкуренције

- Ко су конкуренти и због чега се надмећу?
- Предузетници (максимизација профита)
  - Иновације
  - Способност сношења ризика
- Економски профит
  - Нормалан профит (одрживост производње)
  - Економски профит као мотив промене
  - “Креативна деструкција”
- Конкуренција је процес надметања
- Конкуренција као притисак на конкуренте
  - Увећава друштвено благостање
  - Они који га трпе имају подстицај да га избегну

Основне заблуде

- Конкуренција се погрешно везује за број конкурената
- Интензитет надметања је битан
- Конкуренција као статичка категорија
- Нови конкуренти
- Поистовећивање конкуренције и равнотеже на тржишту
- Равнотежа као стање у коме не постоје подстицаји учесницима на тржишту да се прилагођавају – равнотежа као ужи појам

Ефекти конкуренције на друштвено благостање

- Алокативна ефикасност
  - За произвођаче: изједначавање цене и граничних трошкова
  - За потрошаче: изједначавање цене и граничне корисности
- Производна ефикасност
  - Просечни трошкови и нормалан профит
- Динамичка ефикасност
- Селективна ефикасност

Концепција савршене конкуренције

- Тржиште савршене конкуренције је теоријска фикција – постоји само у уџбеницима
- Ова теорија нам омогућава да разумемо механизам деловања конкуренције
- Исти механизам делује и уколико тржиште није савршено, без обзира на то колико одступа од савршеног тржишта

Претпоставке тржишта савршене конкуренције

1. хомогени производи – сви произвођачи на тржишту продају идентичне јединице посматраног производа;
2. савршена информисаност свих учесника на тржишту – о цени и својствима производа;
3. цена је параметарска величина – појединачни учесник не може да утиче на тржишну цену;
4. слободан улазак и излазак из гране (не постоје баријере уласку нових конкурената);
5. производња је савршено дељива – понуда и тражња се континуелно мењају

Равнотежа на тржишту савршене конкуренције

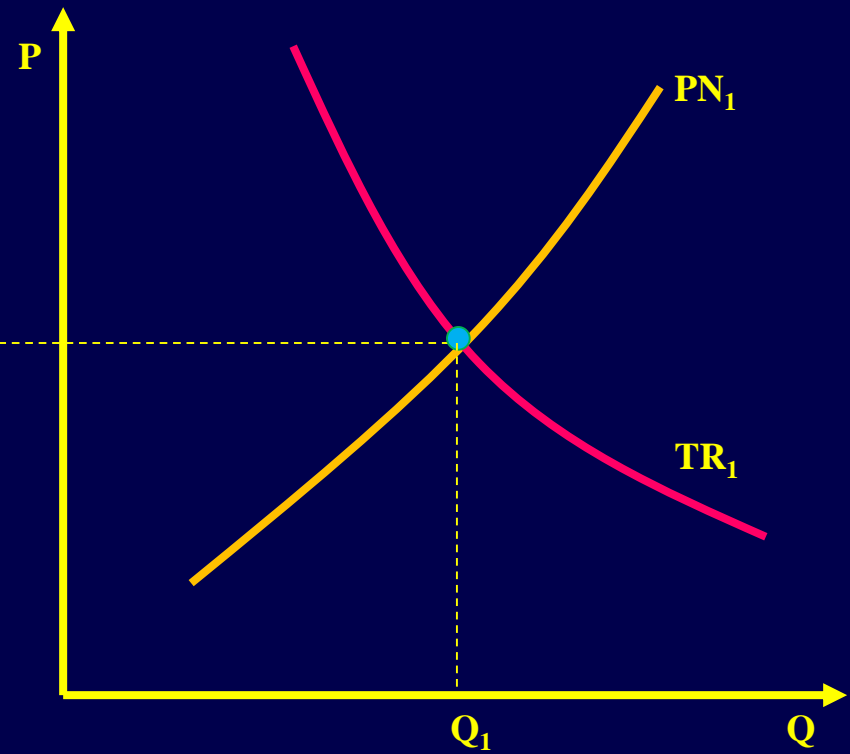
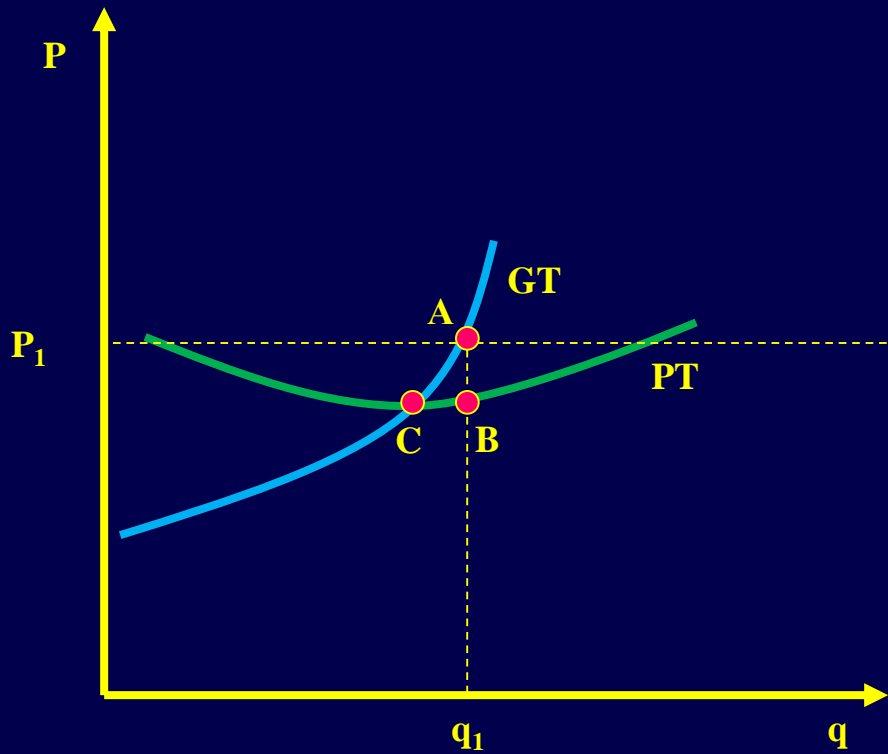
- Равнотежа на тржишту савршене конкуренције успоставља се међусобним надметањем конкурената – сучељавањем понуде и тражње
- Два аспекта равнотеже
  - Објективни
  - Субјективни (подстицаји).
- Нарушавање равнотеже и прилагођавања

Тржишна равнотежа на кратак рок

- Тржишна равнотежа на кратак рок постиже се изједначавањем тржишне понуде и тржишне тражње.
- Нарушавање равнотеже доводи до даљег надметања (прилагођавања) конкурената, што води до поновног успостављања тржишне равнотеже.

Тржишна равнотежа на кратак рок

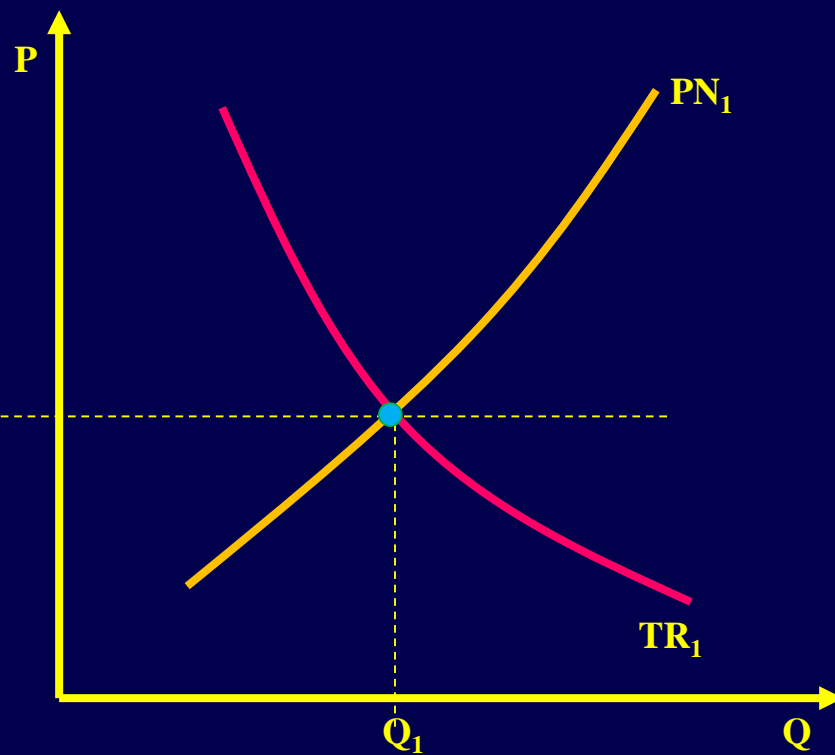
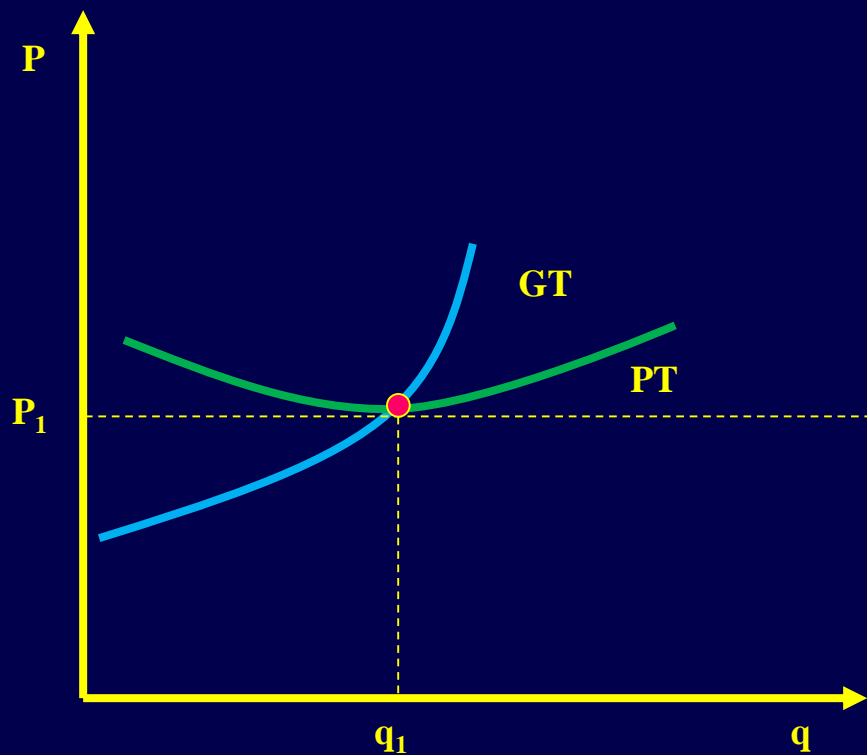
Аспекти тржишне равнотеже

- Објективни – не постоји нити вишак понуде, нити вишак тражње, већ је тржиште „очишћено“;
- Субјективни – стање у коме нити један од привредних субјеката нема подстицај да промени своје понашање.
- У равнотежи нити један привредни субјекат нема подстицај да промени своје понашање – потрошачи су максимизовали корисност коју уживају, а произвођачи су максимизовали профит који присвајају.

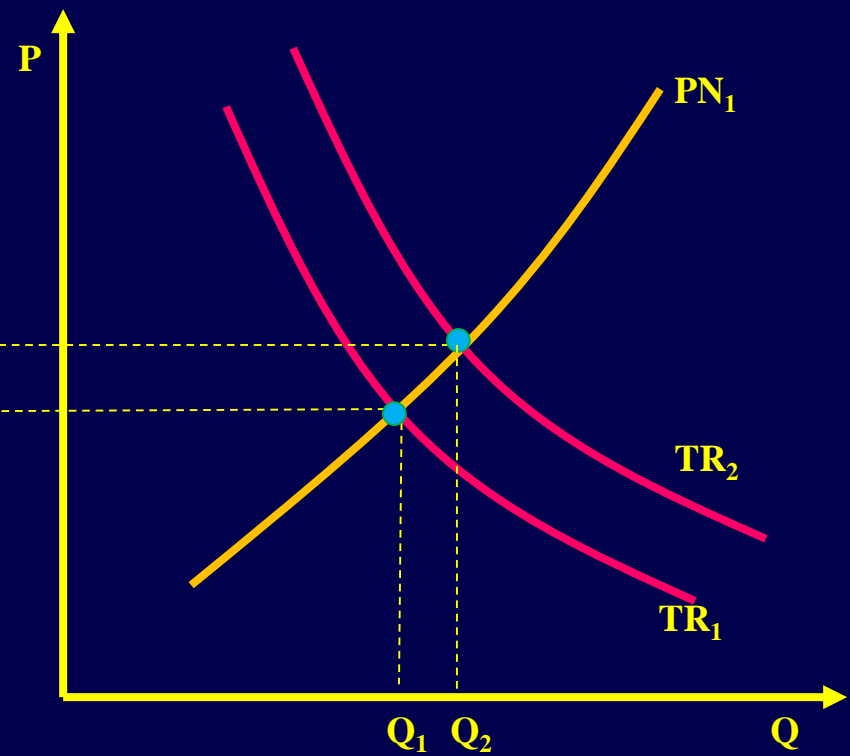
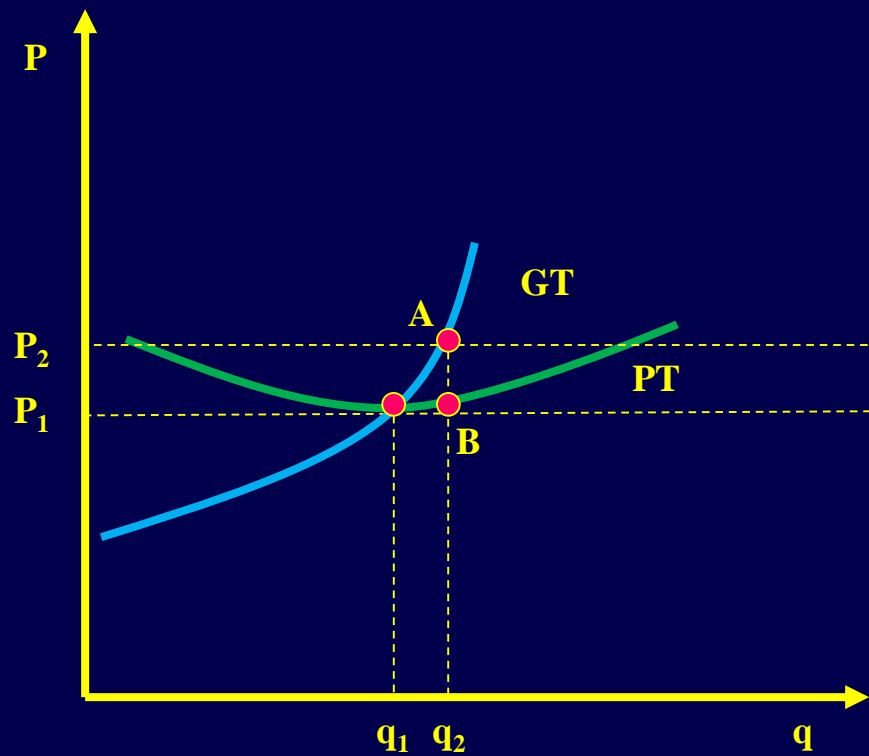
Дуги рок

- На дуги рок, ситуација у којој произвођачи присвајају економски профит није одржива, јер се у условима слободног уласка појављују нови произвођачи, који врше притисак на цену и своде профит на нормални (нулти економски) профит
- Ситуација у којој произвођачи бележе губитак такође није одржива на дуги рок

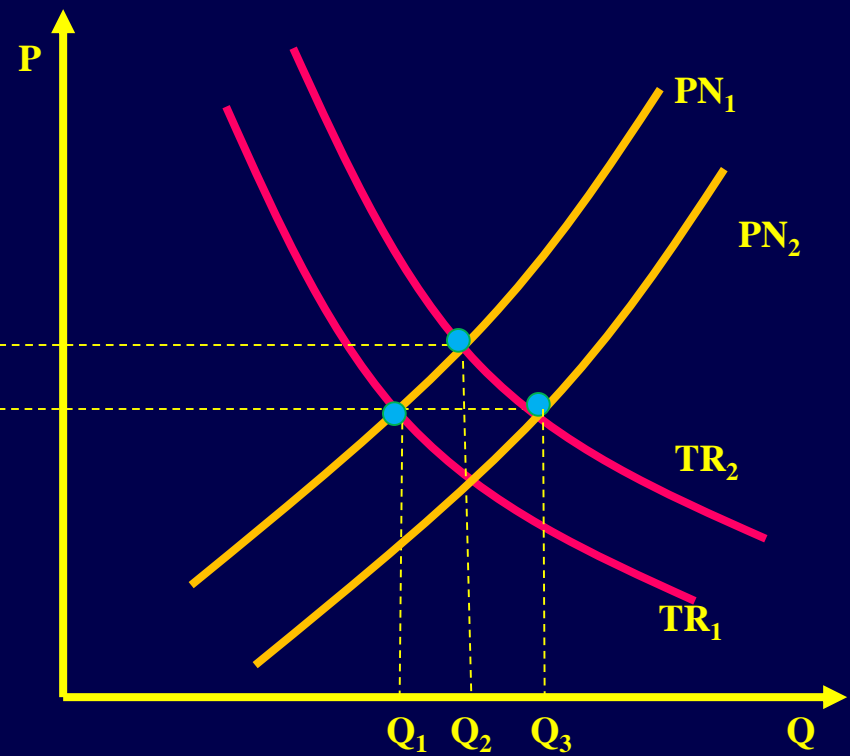
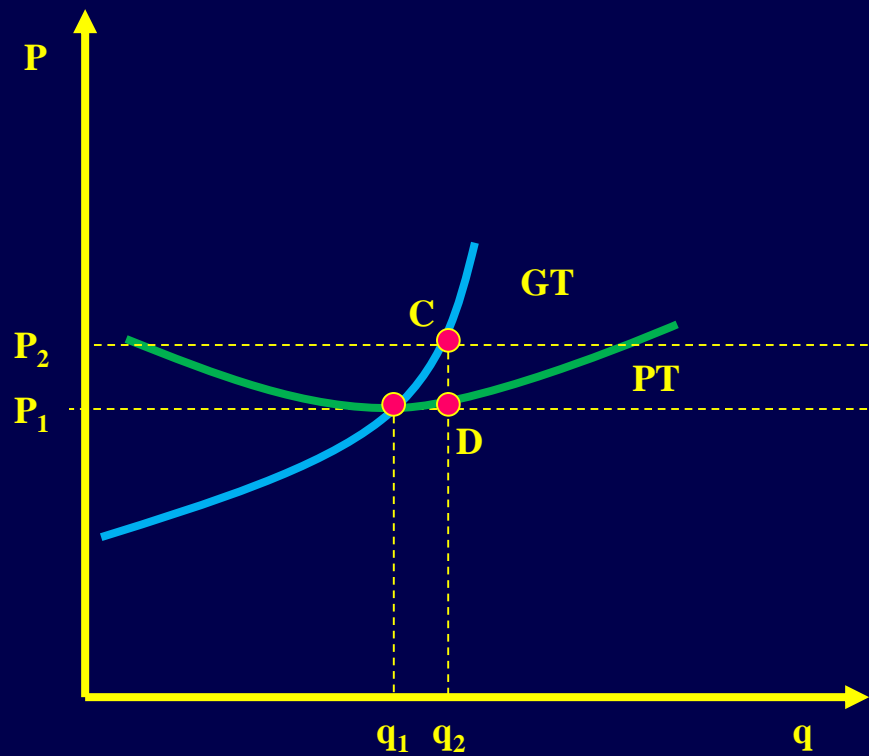
Тржишна равнотежа на дуги рок

Тржишна неравнотежа: прилагођавање на дуги рок

Тржишна неравнотежа: прилагођавање на дуги рок

Одлике дугорочне равнотеже

- Производна ефикасност – једнакост минималних просечних трошкова и цене
- Алокативна ефикасност – једнакост граничних трошкова и цене, што значи да равнотежа на тржишту савршене конкуренције доводи до максимизације друштвеног благостања

Баријере уласку

- Кључна претпоставка деловања конкуренције је слобода уласка на тржиште, односно постојање занемарљивих трошкова уласка и изласка из гране
- Баријере уласку се везују за износ:
  - Трошкова уласка
  - Трошкова изласка (иреверзибилни трошкови)

Дефиниција баријера

- Шира, харвардска дефиниција:
  - Трошкови (уласка и изласка) који отежавају улазак нових предузећа у грану, што омогућава предузећима која су у грани да и на дуги рок присвајају економски профит.
- Ужа, чикашка дефиниција:
  - Трошкови (уласка и изласка) које сноси новопридошли произвођач, а које нису сносили произвођачи који се већ налазе у грани.

Правне баријере

- Правне баријере уласку заснивају се на неком општем или на појединачном правном акту.
- Правне баријере могу настати услед забране уласка, захтева за постојањем дозволе за улазак, патентном заштитом, али и уговорима.
- Правне баријере су ендогене.

Економске баријере

- Економске баријере су егзогене
- Односе се на апсолутну трошковну предност постојећих у односу на новопридошле произвођаче.
- Економске баријере настају услед:
  - супериорне технологије,
  - репутација и тржишне марке (*brand*) постојећих произвођача,
  - елемената економије обима
- Селективна функција тржишта

Појам права конкуренције

- Нарушавање конкуренције (економска категорија)
- Повреда конкуренције (правна категорија)
“ограничавање, нарушавање и спречавање”
- Право конкуренције као скуп прописа “који треба да обезбеде да се конкуренција не нарушава на начин којим се умањује друштвено благостање”.

Политика заштите конкуренције

- Поред права и утицај на оне државне политике које нарушавају конкуренцију
- Циљ је заштита конкуренције, а не (појединачних) конкурената
- Нема других циљева:
  - Заштита малих и средњих предузећа
  - Питање праведности
  - Борба против инфлације (монетарна политика)
  - Јачање интеграције (ЕУ циљ)

Кратка историја

- Први закон је донесен у САД 1890. године, пратили су га закони донесени почетком XX века.
- Први велики случај 1911. године
- Национална законодавства у Европи после II светског рата
- Право ЕУ – Римски споразум 1957. године
- Јачање права конкуренције у другој половини XX века

